

RAQAMLI TA’LIM MUHITIDA (HEMIS PLATFORMASI MISOLIDA) OTM O‘QUV-METODIK JARAYONLARINI PEDAGOGIK BOSHQARISH VA MONITORING QILISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Achilov Oybek Adiljanovich

“University of Innovation Technologies” registrator ofisi boshlig‘i.

Anotatsiya. *Ushbu maqolada oliy ta’lim muassasalarida kredit-modul tizimi sharoitida o‘quv-metodik jarayonlarni raqamlashtirish hamda HEMIS (Higher Education Management Information System) axborot tizimi imkoniyatlaridan foydalanib pedagogik boshqaruv va monitoring mexanizmlarini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda HEMIS platformasining faqatgina ma’lumotlar bazasi emas, balki ta’lim sifatini oshirish va akademik jarayonlarni pedagogik boshqarish vositasi sifatidagi o‘rni tahlil qilingan. Shuningdek, o‘quv reja, fan dasturlari, talabalar davomati hamda akademik o‘zlashtirish monitoringini raqamli texnologiyalar yordamida maqbullashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *oliy ta’lim, kredit-modul tizimi, HEMIS platformasi, raqamli ta’lim muhiti, pedagogik boshqaruv, o‘quv-metodik jarayon, ta’lim monitoringi, akademik shaffoflik, Registrar ofisi.*

KIRISH (INTRODUCTION)

O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan tub islohotlarning ustuvor yo‘nalishlaridan biri — ta’lim jarayonlarini raqamlashtirish hamda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etishdan iborat. Oliy ta’lim muassasalari (OTM) kredit-modul tizimiga to‘liq o‘tayotgan hozirgi davrda o‘quv va metodik jarayonlarni an’anaviy boshqarish usullari o‘z samaradorligini yo‘qotmoqda.

O‘zbekiston OTMlarida amaliyotga joriy etilgan **HEMIS (Higher Education Management Information System)** platformasi o‘quv jarayonining barcha ishtirokchilari — ma’muriyat, professor-o‘qituvchilar va talabalar o‘rtasidagi axborot almashinuvini avtomatlashtirishda muhim poydevor bo‘ldi. Biroq amaliyot shuni ko‘rsatadiki, HEMIS platformasidan ko‘p hollarda faqatgina statistik ma’lumotlarni yig‘ish va hisobot tayyorlash vositasi sifatida foydalanilmoqda. Platformaning **pedagogik boshqaruv hamda o‘quv-metodik jarayonlar sifatini monitoring qilishga yo‘naltirilgan funksional imkoniyatlari** hali to‘liq ishga solinmagan. Ushbu muammo tadqiqotning dolzarbligini belgilab beradi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Literature Review)

Raqamli ta’lim muhitida boshqaruv va monitoring masalalari bir qator xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan o‘rganilgan. Oliy ta’limda axborot tizimlarini boshqarish va ta’lim menejmenti yo‘nalishida P.Duker, M.Fullan kabi olimlar ta’limda raqamlashtirish faqat texnik yangilanish emas, balki boshqaruv madaniyatining o‘zgarishi ekanligini ta’kidlaydilar.

Respublikamiz olimlaridan U.Inoyatov, SH.Qurbonov, A.Xodjayev va boshqalarning ilmiy ishlarida OTMlarda o‘quv-metodik jarayonlarni pedagogik boshqarish va sifat monitoringi nazariy jihatdan tadqiq etilgan. Shuningdek, kredit-modul tizimida axborot platformalarining o‘rni va ulardan foydalanish masalalari bo‘yicha izlanishlar olib borilgan. Biroq HEMIS platformasining o‘zgarmas (statik) ma’lumotlar bazasidan pedagogik-metodik boshqaruvning dinamik va intellektual mexanizmiga o‘tish masalasi chuqur ilmiy-pedagogik tahlilni talab etadi.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology)

Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, pedagogik kuzatuv, qiyosiy va mantiqiy tahlil, HEMIS platformasining o‘quv-metodik modullarini ekspluatatsiya qilish jarayonlarini o‘rganish hamda OTM akademik va adminstrativ xodimlari o‘rtasida o‘tkazilgan so‘rovnoma usullaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida OTMlardagi o‘quv-uslubiy boshqarma, Registrar ofisi hamda kafedralarning o‘quv-metodik boshqaruv faoliyati tanlab olindi.

Tahlil va natijalar (Analysis and Results)

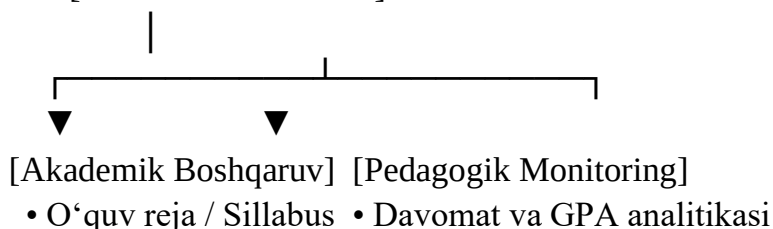
HEMIS platformasi OTM o‘quv-metodik jarayonlarini pedagogik boshqarishda bir qator hal qiluvchi funksiyalarni bajaradi. Izlanishlar natijasida platforma orqali boshqaruvni takomillashtirishning quyidagi asosiy omillari aniqlandi:

1. **O‘quv reja va fan dasturlari (sillabus)ni raqamli va unifikatsiyalangan boshqaruvi:** HEMIS tizimida o‘quv rejalar, kreditlar taqsimoti va fan mazmunini standartlashtirish orqali o‘quv-metodik hujjatlarni optimallashtirishga erishildi. Bu esa professor-o‘qituvchilarning qog‘ozbozlik yuklamasini kamaytiradi.
2. **Akademik monitoring va operativ nazorat:** HEMIS orqali talabalarning darslarga qatnashishi (davomat), joriy va oraliq nazorat natijalari hamda GPA ko‘rsatkichlarini real vaqt rejimida (*Real-Time*) kuzatib borish imkoniyati yaratilgan. Bu pedagogik nuqtai nazardan akademik qarzdorlik yoki o‘zlashtirishi past bo‘lgan talabalar guruhini barvaqt aniqlash va ularga individual-metodik yordam ko‘rsatishga imkon beradi.
3. **Kafedralar va o‘qituvchilar faoliyatining shaffofligi:** O‘qituvchilarning o‘quv yuklamalarini bajarishi va metodik ta‘minot (elektron resurslar, sillabuslar) bilan ta‘minlanganlik darajasi avtomatlashtirilgan tarzda monitoring qilinadi.

Mavjud muammolar va yetishmovchiliklar:

- HEMIS platformasida o‘quv-metodik materiallar (resurslar) sifatini baholashning pedagogik mezonlari (ekspertiza mexanizmi) mukammal emas.
- Tizimdagi analitik ma’lumotlar aksariyat hollarda faqat ma’muriy hisobot uchun ishlatiladi, lekin ulardan kafedra va o‘qituvchilar darajasida o‘qitish usullarini korreksiya qilish (pedagogik diagnostika) uchun yetarlicha foydalanilmaydi.

[HEMIS Platformasi]

25-Sentyabr, 2026-yil

- Kreditlar taqsimoti • O‘zlashtirish diagnostikasi
- Edvayzerlik tizimi • Metodik ta‘minot darajasi

Muhokama va Takliflar (Discussion and Recommendations)

HEMIS axborot tizimi orqali OTM o‘quv-metodik jarayonlarini pedagogik boshqarish va monitoring qilish sifatini oshirish uchun quyidagi taklif va tavsiyalar ilgari suriladi:

1. **«Smart Analytics» (Intellektual analitika) modulini rivojlantirish:** HEMIS platformasiga talabalarning akademik ko‘rsatkichlarini xavf omillari bo‘yicha tahlil qiluvchi va xavf guruhidagi talabalarni avtomatik aniqlab, edvayzer hamda dekanga xabar beruvchi pedagogik monitoring modulini integratsiya qilish.
2. **Metodik manbalarni ekspertizadan o‘tkazish raqamli platformasini yo‘lga qo‘yish:** HEMIS’ga yuklanayotgan fan sillabuslari, ma‘ruza va amaliy mashg‘ulot materiallarining pedagogik va metodik talablarga mosligini onlayn baholash hamda anonim retsenziyalash tizimini kiritish.
3. **Registralar ofisi va kafedralar o‘rtasidagi pedagogik koordinatsiyani kuchaytirish:** HEMIS platformasidagi ma‘lumotlar asosida har bir semestr yakunida kafedralar kesimida fanlarning murakkablik darajasi hamda baholash obyektivligini pedagogik tahlil qilish amaliyotini joriy etish.
4. **O‘qituvchilarning raqamli-pedagogik kompetensiyasini oshirish:** HEMIS platformasidan faqat baho qo‘yish va davomat qilish vositasi sifatida emas, balki talabaning individual ta‘lim trayektoriyasini loyihalash vositasi sifatida foydalanish bo‘yicha ko‘nikmalarini rivojlantirish.

XULOSA (CONCLUSION)

Raqamli ta‘lim muhitida HEMIS platformasi imkoniyatlaridan unumli foydalanish OTM o‘quv-metodik jarayonlarini pedagogik boshqarish sifati va samaradorligini sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘taradi. Tizim orqali amalga oshiriladigan pedagogik monitoring faqatgina nazorat vositasi emas, balki ta‘lim sifatini uzluksiz yaxshilash, talabalarning o‘zlashtirish ko‘rsatkichlarini prognoz qilish va o‘quv-metodik ta‘minotni takomillashtirishning asosiy mexanizmi bo‘lib xizmat qilishi lozim. Ilgari surilgan takliflarning amaliyotga joriy etilishi OTMlarda akadem-boshqaruv faoliyatini optimallashtirishga va ta‘lim sifatini xalqaro standartlarga moslashtirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI (REFERENCES):

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabrdagi "O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida"gi PF-5847-son Farmoni.
2. Qurbonov SH., Seytxalilov E. Ta‘lim sifatini boshqarish. — T.: "Turon-Iqbol", 2006. — 592 b.
3. Inoyatov U.I. Oliy ta‘lim muassasalarida ta‘lim sifatini boshqarishning nazariy va amaliy asoslari. — T.: Fan, 2003.

25-Sentyabr, 2026-yil

4. Ducker P. Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles. — Harper & Row, 2014.
5. HEMIS axborot tizimi bo‘yicha yo‘riqnoma va metodik qo‘llanma. — T.: OAK / OOTV, 2021.